

Świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu na rzecz wspierania innowacyjnego rozwoju przedsiębiorstw

Wstęp

Istotnym czynnikiem zarówno konkurencyjności, jak i innowacyjności jest istnienie odpowiedniej jakości instytucji otoczenia biznesu. Szeroko rozwinięta oferta usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu dla przedsiębiorców, może w znaczący sposób przyczynić się do rozwoju firm, wprowadzania innowacji, zarządzania strategicznego, czy wreszcie zmian mentalności wśród kadry zarządzającej przedsiębiorstwami m. in. w kierunku kształtowania postaw otwartych, innowacyjnych i przedsiębiorczych.

Celem artykułu jest identyfikacja instytucji otoczenia biznesu działających w regionie świętokrzyskim poprzez określenie m. in. ich liczby i rodzaju, lokalizacji oraz oferty usług na rzecz innowacyjnego rozwoju przedsiębiorstw regionu. Dokonano również analizy innowacyjności świętokrzyskich przedsiębiorstw wraz z określeniem roli instytucji otoczenia biznesu w innowacyjnym rozwoju regionalnych firm. Analiza jakościowa wyników badań dotyczących funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu umożliwiła określenie stopnia zaangażowania tych instytucji w proces wspierania przez nie innowacyjnego rozwoju firm, a przez to zwiększania potencjału innowacyjnego całego województwa świętokrzyskiego.

1. Regionalny System Innowacji – sieć powiązań

Innowacje i postęp technologiczny są rezultatem interakcji i sprzężeń zwrotnych, które zachodzą pomiędzy najważniejszymi aktorami życia społeczno-gospodarczego regionu, zajmującymi się tworzeniem, transferem oraz wykorzystaniem różnego rodzaju wiedzy [Tamowicz, Mackiewicz, Szultka, 2004, s. 7] Możliwość zaistnienia i trwania tego rodzaju interakcji zapewnia tzw. regionalny system innowacji. Zainicjowanie jego istnienia oraz jego funkcjonowanie staje się w świetle wyzwań rozwojowych priorytetowym kierunkiem rozwoju innowacji w polskich regionach. Cechami regionalnego systemu innowacji są:

- zdolność do uczenia się,
- otwartość i elastyczność w kontaktach z innymi systemami innowacji.

Pojęcie regionów uczących się jest często w literaturze odnoszone do zagadnienia innowacyjności, i rozumiane jest szeroko, jako upowszechnianie się wynalazków, nowych technologii i produktów, nowych organizacji gospodarczych i finansowych [Domański, 2002, s. 199-200]. Uczenie się regionów jest procesem, w którym uczestniczą wszystkie regionalne przedsiębiorstwa, admi-

* Dr, Katedra Ekonomii i Zarządzania, Wydział Zarządzania i Modelowania Komputerowego, Politechnika Świętokrzyska w Kielcach, dorothy@tu.kielce.pl

nistracja samorządowa i rządowa, organizacje samorządu gospodarczego, wyższe uczelnie, instytuty badawcze i instytucje społeczne. Zdolność regionów do uczenia się ma znaczny wpływ na rozwój systemu innowacji. Zapewnia bowiem umiejętne i trafne definiowanie silnych i słabych stron gospodarki regionalnej, identyfikowanie priorytetów, współpracę poszczególnych jednostek i całej społeczności regionalnej na rzecz rozwoju regionu. W regionie innowacyjnym, wytwarzanie wiedzy następuje więc, dzięki społecznemu procesowi interakcji i współpracy, a siła i rola regionalnego systemu innowacji, jak stwierdza M. Miedziński, jest funkcją procesu uczenia się [Miedziński, 2001, s. 211].

W dobie globalizacji procesy innowacji nie są ograniczone przestrzennie, muszą zatem cechować się otwartością i elastycznością w interakcjach z innymi regionalnymi systemami innowacji zarówno w ujęciu krajowym, jak i międzynarodowym. O sukcesie regionalnego systemu innowacji decyduje też płynny przepływ wiedzy i informacji pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w proces innowacyjny w regionie. Im większa jest siła i częstotliwość tych interakcji, tym system jest sprawniejszy, zapewniając konkurencyjną pozycję województwa na arenie krajowej i międzynarodowej.

Istnienie i funkcjonowanie regionalnych systemów innowacji ma decydujące znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego województw. W procesie globalizacji uwidacznia się wzrost znaczenia regionów w kształtowaniu życia społeczno-gospodarczego oraz politycznego. Dlatego regiony coraz częściej same kształtują i prowadzą własne polityki proinnowacyjne. Ponadto, jak dowodzą badania empiryczne prowadzone w Unii Europejskiej [Tamowicz, Mackiewicz, Szultka, 2004, s. 7-8], znaczna część interakcji pomiędzy przedsiębiorstwami a sferą badawczo-rozwojową, zachodzi na poziomie regionalnym. Związane jest to zarówno z faktem bliskości przestrzennej lokalizacji tych podmiotów, jak również zaufaniem w stosunku do partnerów z tego samego regionu. O możliwości istnienia regionów w XXI wieku będzie decydowała, zdaniem A. Kuklińskiego [Tamowicz, Mackiewicz, Szultka, 2004, s. 9] zdolność do bycia regionalnym systemem innowacji. Regionalny system innowacji traktowany jest zatem jako zasadnicze ogniwo wewnętrznej i zewnętrznej dla regionu integracji gospodarki i nauki.

Regionalne systemy innowacji służyć mają przede wszystkim wprowadzaniu w regionie innowacji zwiększających konkurencyjność gospodarki i polepszających jakość życia społeczeństwa. Ich zadaniem jest przekształcanie systemu badawczo-rozwojowego ze skierowanego do wewnątrz w zorientowany na potrzeby kraju (regionu) oraz z gospodarki opartej na pracy i kapitale w gospodarkę opartą na wiedzy, a także zwiększanie wzajemnych powiązań między nauką, techniką, administracją państwową i terytorialną organizacjami pozarządowymi a także edukacją. Podstawą jego działania jest istnienie powiązań sieciowych oraz środowiska innowacji [Innowacje..., 2005, 142-143]. System stanowi płaszczyznę stałej współpracy różnych organizacji w postaci sieci powiązań gospodarczych i społecznych.

Należy podkreślić, że obecnie systemy regionalne, przez które rozumie się zbiór różnorodnych podmiotów występujących na danym terytorium i zachodzących pomiędzy nimi interakcji, stanowią kluczową płaszczyznę kreowania, absorpcji i dyfuzji innowacji w regionie. System ten ze swej istoty sprzyja procesowi permanentnego uczenia się w ramach tworzonych powiązań sieciowych. Jego fundament stanowią władze lokalne i regionalne wraz z kreowaną i realizowaną polityką innowacyjną określaną w regionalnych strategiach innowacji. Na poziomie regionów mają bowiem miejsce bezpośrednie interakcje aktorów życia gospodarczego, co sprzyja tworzeniu, absorpcji i wykorzystaniu wiedzy i innowacji na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego [Bąkowski, Siemaszko, 2007]. Zarówno przedsiębiorstwa, jak i instytucje otoczenia biznesu obok władz regionalnych i lokalnych, środowiska naukowego stanowią istotne ogniwo w regionalnym systemie innowacji. Podmioty te muszą stale współpracować w sieci powiązań gospodarczych i społecznych w celu innowacyjnego rozwoju regionu.

2. Charakterystyka instytucji otoczenia biznesu w regionie świętokrzyskim¹

Sieć instytucji otoczenia biznesu w regionie tworzą podmioty, które są aktywne w kluczowych dla procesów rozwojowych obszarach, a związanych ze wspieraniem przedsiębiorczości i rozwiązań innowacyjnych. W kontekście postępującej integracji gospodarki światowej coraz większego znaczenia dla wzrostu konkurencyjności i innowacyjności firm regionu, nabiera poszukiwanie możliwości współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi a instytucjami otoczenia biznesu przy umiejętnym wykorzystaniu istniejącego w regionie zaplecza badawczo-rozwojowego. Stopień tych powiązań odgrywa zasadniczą rolę w kreowaniu innowacji jako czynnika stymulującego rozwój i konkurencyjność przedsiębiorstw a w konsekwencji regionu. Nie mniej istotna jest także jakość tych relacji, dlatego ważnym czynnikiem są kompetencje i nieustanny rozwój samych podmiotów otoczenia biznesu. Członkostwo w UE to czas bardzo intensywnego rozwoju istniejących instytucji otoczenia biznesu oraz powstawania nowych podmiotów, które odpowiedziały na zapotrzebowanie rynku.

W województwie świętokrzyskim zidentyfikowano około 100 instytucji około biznesowych. Do realizacji badań wyłoniono grupę celową 50 podmiotów funkcjonujących w otoczeniu biznesu, reprezentującą podmiotową i funkcjonalną strukturę tego otoczenia. Podmioty te w swojej działalności deklarują wspieranie sektora przedsiębiorstw oraz szeroko pojętą działalność gospodarczą. Nie wszystkie one jednak odgrywają znaczącą rolę w procesie wspierania przedsiębiorczości, w tym w szczególności przedsięwzięć o charakterze innowacyjnym. Wśród podmiotów otoczenia biznesu funkcjonują zarówno jednostki prowadzące działalność non profit, jak i firmy komercyjne nastawione na zysk.

¹ Rozdział artykułu opracowano na podstawie wyników badań przeprowadzonych przez Staropolską Izbę Przemysłowo-Handlową w ramach Projektu „*Perspektywy RSI Świętokrzyskie (I Etap)*”- [D. Tekieli-Bisińska i inni, 2009].

Występuje zdecydowana koncentracja instytucji otoczenia biznesu w stolicy regionu – mieście Kielce oraz dużych ośrodkach miejskich. Wyjątek stanowią Lokalne Grupy Działania – na obszarach wiejskich. Pomimo wyraźnego usytuowania instytucji otoczenia biznesu w północnej części województwa, z badania wynika, że obejmują one swoim zasięgiem wszystkie powiaty w regionie. Najmniej takich podmiotów funkcjonuje w powiatach: koneckim, włoszczowskim i sandomierskim.

Forma organizacyjno-prawna badanych instytucji jest różnorodna. Funkcjonują w formie stowarzyszeń, fundacji, spółek prawa handlowego, izb gospodarczych, jednostek budżetowych, uczelni bądź są to jednoosobowo prowadzone działalności gospodarcze w zakresie doradztwa i konsultingu, opracowywania oraz sporządzania biznes planów lub studium wykonalności, sporządzania wniosków o dotacje unijne.

W kontekście możliwości rozwoju przedsiębiorczości, niezwykle istotną kwestią, poza wiedzą i doradztwem, jest kapitał. W województwie świętokrzyskim funkcjonują 3 fundusze pożyczkowe i 1 fundusz poręczeń kredytowych, które znacząco wspierają proces inwestowania w małych i średnich przedsiębiorstwach. Istnieje także potencjał w zakresie lokowania działalności na terenie 3 stref ekonomicznych – 2 specjalnych stref ekonomicznych oraz 1 strefy gospodarczej. Zadaniem specjalnych stref ekonomicznych jest wspieranie wzrostu zatrudnienia, zdobycie nowych źródeł dochodów, przyciąganie kapitału i inwestorów z jednej strony, natomiast wzrost innowacyjności, transfer nowoczesnych technologii, wdrażanie nowoczesnych metod zarządzania, zwiększanie dostępu do rynku globalnego z drugiej.

W badanej grupie instytucji otoczenia biznesu wymienia się 13 jednostek sfery badawczo-rozwojowej (przede wszystkim uczelnie), wśród których tylko 2 działają na podstawie ustawy o jednostkach badawczo-rozwojowych, z czego jedna znajduje się w likwidacji. W związku z powyższym to uczelnie powinny odgrywać w tej sferze zasadniczą rolę. Możliwości generowania innowacji, w tym szczególnie innowacji technologicznych posiada Politechnika Świętokrzyska, która jako największa uczelnia techniczna w regionie dysponuje odpowiednim zapleczem kadrowym i technicznym.

W województwie świętokrzyskim funkcjonuje wicelider polskiego rynku wystawienniczego w Polsce – Targi Kielce Sp. z o.o. Potencjał tego ośrodka nie jest jednak wykorzystywany w wystarczającym stopniu na rzecz rozwoju przedsiębiorczości oraz transferu wiedzy i innowacji w regionie. Szansą na zwiększenie jego roli w realizacji wspomnianych celów może być powołanie do życia w 2008 roku klastra „Grono Targowe Kielce”, którego liderem są właśnie Targi Kielce Sp. z o.o. Dla niewielkiego województwa świętokrzyskiego, z przewagą mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, dużą szansą rozwoju jest tworzenie warunków do współpracy sieciowej tych podmiotów w formie klastrów. W regionie obserwuje się próby tworzenia takich struktur, czego przykładem są następujące klastry bądź ich załączki: Biomasa Świętokrzyska, Klaster ogrodniczo-sadowniczy „Ekologiczna Żywność”, Grono ceramiczne Końskie–

Opoczno, Klaster budowlany, Pomidor z Ziemi Sandomierskiej, Stowarzyszenie Producentów Komponentów Odlewniczych KOM-CAST, Klaster Medycyna Polska, Klaster Turystyki i Rozwoju Regionalnego „Słońce Regionu”. Najważniejsze obszary współpracy w ramach klastra dotyczą działalnością badawczą, szkoleń i edukacji, kreowania innowacji i pozyskiwania nowych technologii oraz reprezentowania wspólnych interesów.

Wiele firm regionu deklaruje w przeprowadzonych badaniach niechęć do współpracy. W tym kontekście istotne jest pojawienie się stosunkowo dużej ilości Lokalnych Grup Działania, które uzupełniają ofertę instytucji otoczenia biznesu w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Kolejną dużą grupą podmiotów wypełniających lukę rynkową, są prywatne firmy doradczo-konsultingowo-szkoleniowe.

Instytucje otoczenia biznesu zatrudniają w znacznej mierze wyspecjalizowanych pracowników posiadających szeroką wiedzę oraz umiejętności niezbędne do wspierania innowacyjnego rozwoju firm i służących często wiedzą ekspercką i doradcą. Instytucje te swoją działalność opierają na personelu merytorycznym poszerzając jego potencjał o kompetencje zawodowe pracowników zewnętrznych, z którymi współpracują. Niestety, podobnie jak i firmy, świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu nie wypracowały odpowiedniego systemu podnoszenia kwalifikacji i motywowania swoich pracowników. Konieczne wydają się więc podjęcie przez instytucje otoczenia biznesu, najlepiej wspólnych, działań w zakresie stworzenia systemu podnoszenia kwalifikacji swoich kadr.

Wśród usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu wyróżnić można usługi doradcze, szkoleniowe, informacyjne i szkoleniowe. W grupie usług doradczych dominują usługi o charakterze ogólnym, natomiast doradztwo specjalistyczne dotyczy głównie przygotowania dokumentacji projektowej oraz rozliczania i finansowania działań ze źródeł zewnętrznych, w mniejszym stopniu doradztwa prawnego czy gospodarczego.

W ramach usług szkoleniowych najczęściej realizowane są szkolenia ogólne z zakresu zarządzania, marketingu, księgowości, finansów, rzadziej – informatyczne czy językowe. Usługi szkoleniowe specjalistyczne dotyczą szkoleń na: audytora zarządzania systemem ISO, audytora energetycznego, nt. finansowania inwestycji ze środków zewnętrznych, dla kandydatów do rad nadzorczych, z zakresu zakładania działalności gospodarczej czy pozyskiwania dotacji krajowej lub unijnej.

W palecie usług informacyjnych najczęściej wskazywano na usługi w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, programów pomocowych i innych źródeł finansowania oraz zasad sporządzania wniosków o dofinansowanie.

Znikomy zakres usług finansowych świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu wynika z niewielkiej ilości funduszy pożyczkowych i poręczeń kredytowych funkcjonujących na terenie województwa świętokrzyskiego.

W ofercie usługowej przebadanych instytucji otoczenia biznesu przeważają tradycyjne formy wsparcia biznesu, a w mniejszym stopniu innowacyjne czy

specjalistyczne (np. wdrażanie nowych technologii, ocena potrzeb technologicznych, branżowych, kojarzenie partnerów gospodarczych).

Z przeprowadzonych badań wynika, iż zasadniczym źródłem utrzymania przeciętnej instytucji otoczenia biznesu jest realizacja projektów finansowanych z dotacji zewnętrznych, w dalszej kolejności – dochody z działalności komercyjnej, statutowej i innych.

Zaprezentowane wyniki badań potwierdzają, że instytucje te raczej nastawione są na konkurencję o środki zewnętrzne i klientów niż na współpracę, która tylko w przypadku wypracowania odpowiednich mechanizmów stymulujących kooperację będzie możliwa do osiągnięcia (np. dodatkowe punkty premiujące projekty partnerskie). Należy podkreślić, że zbyt duże uzależnienie budżetów instytucji otoczenia biznesu od funduszy europejskich może stanowić pewne zagrożenie dla ich funkcjonowania w przyszłości, gdy środki te nie będą już tak łatwo dostępne jak obecnie.

3. Innowacyjność świętokrzyskich przedsiębiorstw

Innowacyjność jest współcześnie kluczową umiejętnością zapewniającą przedsiębiorstwom wygrywanie w toczącej się rywalizacji gospodarczej. Innowacje są przy tym bardzo silnie powiązane z regionalnym wymiarem aktywności gospodarczej. Lokalizacja firm w określonej przestrzeni w istotny sposób wpływa bowiem na kształtowanie ich innowacyjności.

Innowacyjność gospodarki regionu świętokrzyskiego jest na niskim poziomie i nie stanowi czynnika sprzyjającego jego konkurencyjności. Przeważają zjawiska negatywne, będące konsekwencją trudności gospodarczych i zaszczości historyczno-kulturowych. Podstawowe wskaźniki poziomu innowacyjności plasują Świętokrzyskie na słabych, ostatnich pozycjach. W aspekcie gospodarki regionalnej, najsilniej problemy te widoczne są w niskim poziomie nakładów na działalność B+R, które w 2009 r. wyniosły 146,7 mln zł i plasowały województwo na 11 pozycji w kraju [Rocznik Statystyczny Województw, 2010, s. 51 i 467]. W przeliczeniu na 1 mieszkańca daje to wartość 115 zł, podczas gdy średnia krajowa wynosi 238 zł. W relacji do PKB, nakłady na działalność B+R wynoszą w Świętokrzyskim zaledwie 0,27% (średnia dla kraju 0,6% w 2008 r.).

Stosunkowo niekorzystnie na tle kraju kształtuje się w regionie struktura nakładów na działalność B+R według źródeł finansowania. Dominuje bowiem finansowanie ze strony budżetu państwa - 60,8%, podczas gdy udział środków pochodzących z podmiotów gospodarczych wynosi 25,0% [Rocznik Statystyczny Województw, 2010, s. 469]. Natomiast udział środków organizacji międzynarodowych i instytucji zagranicznych wynosi około 1,0%, co sytuuje województwo na ostatniej pozycji w kraju. W środkach tych dominującą pozycję stanowią źródła finansowe z Unii Europejskiej.

Działalność badawczo-rozwojowa, która jest podstawowym źródłem innowacji, w województwie prowadzona była w 23 jednostkach, co plasuje Świętokrzyskie 14 pozycji [Rocznik Statystyczny Województw, 2010, s. 464]. Małej liczbie instytucji prowadzących działalność B+R towarzyszy mała liczba za-

trudnionych w nich pracowników – 1099 osób (1,7 osób zatrudnionych w działalności B+R na 1000 aktywnych zawodowo). Tymczasem wskaźnik pracowników naukowo-badawczych na 1000 aktywnych zawodowo średnio w kraju wyniósł 4,3. Niewielkie nasycenie instytucjami B+R oraz zatrudnionymi w nich pracownikami skutkują niską efektywnością tych instytucji. Niedoinwestowanie działalności badawczo-rozwojowej w Świętokrzyskim wyraża się w spadku zgłaszanych patentów. Liczba przyznanych patentów krajowych, będąca miarą efektywności działalności B+R, wyniosła w regionie 37, co daje dwunastą lokatę w kraju (29,1 przyznanych patentów na 1 milion mieszkańców).

Nieco lepiej prezentuje się według danych GUS innowacyjność regionalnych przedsiębiorstw przemysłowych [Nauka i Technika w 2009 roku, 2011].

Innowacyjność ta rozpatrywana na podstawie odsetka firm, które wdrożyły innowacje wyniosła 16,51%, podczas gdy średnio w kraju 18,1%, tj. różnica o 1,6 punktu procentowego w stosunku do średniej krajowej. Wskaźnik ten plasuje Świętokrzyskie na 13 pozycji w kraju. Analizy wykonane w regionie wskazują, że brakuje przedsiębiorstw wysokich technologii, a większość podmiotów należy do sektora niskiej techniki. Wprowadzane innowacje dotyczą najczęściej modernizacji parku maszynowego i procesu technologicznego, mają więc charakter imitacyjny i służą nadrobieniu luki technologicznej. Pojawiają się także problemy z pozyskaniem źródeł finansowania innowacji.

W rankingu 500 najbardziej innowacyjnych firm prowadzonym przez Instytut Nauk Ekonomicznych PAN i zawierającym podrankingi regionalne znalazło się tylko 61 przedsiębiorstw z województwa świętokrzyskiego (dla porównania, w Wielkopolsce było ich 293). Mniejsza ilość przedsiębiorstw innowacyjnych znalazła się tylko w województwach opolskim, warmińsko-mazurskim i podlaskim. Przedsiębiorstwa te były skoncentrowane w Kielcach i okolicach, przy czym pierwsze z kieleckich przedsiębiorstw znalazło się dopiero na pozycji 169. Niewielkie grupy przedsiębiorstw innowacyjnych pojawiają się także w okolicach Ostrowca Świętokrzyskiego, Starachowic i Końskich [Matusiak, 2011, s. 23].

Analiza danych GUS w ujęciu regionalnym wskazuje, że przedsiębiorstwa w całym kraju wykazują niski poziom współpracy z partnerami zewnętrznymi, w tym z sektorem nauki, co utrudnia procesy transferu wiedzy i technologii. Skłonność do współpracy przedsiębiorstw w województwie świętokrzyskim mierzona liczbą przedsiębiorstw przemysłowych, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej ulega dużym wahaniom – w roku 2008 zanotowano znaczący spadek, a w roku 2009 niewielki wzrost do poziomu 6,7% ogółu przedsiębiorstw [Rocznik Statystyczny Województw, 2010]. Był to wynik nieznacznie wyższy niż średnia krajowa (6,4%).

Biorąc pod uwagę stronę podażową procesu innowacyjnego, województwo świętokrzyskie jest bardzo słabo rozwinięte. Wydaje się, że działania w zakresie podnoszenia poziomu innowacyjności powinny w pierwszej kolejności koncentrować się na tworzeniu warunków do jej powstawania.

4. Rola instytucji otoczenia biznesu w innowacyjnym rozwoju przedsiębiorstw regionu świętokrzyskiego

Podstawową rolę we wspieraniu innowacyjnego rozwoju regionu i funkcjonujących na ich obszarze firm, pełnią instytucje otoczenia biznesu. Przedsiębiorstwa, zwłaszcza sektor MŚP, to najważniejsza grupa odbiorców – partnerów instytucji otoczenia biznesu. Dlatego ich oferta może stymulować/destymulować innowacyjność podmiotów gospodarczych.

Przedsiębiorstwa regionu charakteryzują się niską skłonnością do współpracy, zarówno z innymi przedsiębiorstwami, jak i sektorem badawczym, a jest ona podstawowym źródłem innowacyjności. Wyjątek stanowią duże przedsiębiorstwa, które podejmują wysiłek współpracy częściej niż średnia w kraju. Podobnie świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu w niewystarczającym stopniu nawiązują współpracę a partnerami krajowymi i zagranicznymi, w tym nie angażują się w regionalnych, krajowych i zagranicznych sieciach współpracy. Badania wskazują na brak współpracy pomiędzy instytucjami otoczenia biznesu oraz brak świadomości korzyści płynących z takiej współpracy. Instrumentem mogącym przełamywać niską skłonność do współpracy przedsiębiorstw są klastry. W ostatnich latach w regionie powstało kilkanaście inicjatyw klastrowych, których rozwój daje szanse na przełamanie barier innowacyjności i budowę pozycji konkurencyjnej gospodarki regionu. W regionie istnieje stosunkowo duży potencjał w tym zakresie, związany z koncentracją działalności gospodarczej w wielu branżach. Łącząc się w klastry, przedsiębiorstwa mogą osiągnąć korzyści wynikające z efektu skali, a ponadto mogą tworzyć wspólne standardy oraz razem zamawiać usługi badawcze i tworzyć nowe produkty. Na interaktywnej mapie klastrów PARP, przygotowanej w ramach benchmarkingu klastrów w Polsce, znalazło się 12 klastrów z województwa świętokrzyskiego, przy czym połowę z nich zakwalifikowano do bardziej zaawansowanej grupy klastrów (w przeciwieństwie do inicjatyw klastrowych) [Interaktywna ..., 2010].

Przedsiębiorstwa regionu świętokrzyskiego nie posiadają dostatecznej znajomości oferty instytucji otoczenia biznesu np. w zakresie możliwego do uzyskania wsparcia w przygotowywaniu i rozliczaniu funduszy ze źródeł zewnętrznych. Wydaje się, że instytucje otoczenia biznesu powinny w większym stopniu wspierać podmioty gospodarcze w aspekcie przygotowywania, realizowania i rozliczania projektów unijnych, jak również w umacnianiu partnerstwa regionalnego. Należy pamiętać, aby nie uzależniać w zbyt dużym stopniu swoich budżetów od zewnętrznych źródeł unijnych. Stąd instytucje otoczenia biznesu powinny w przyszłości rozważyć możliwość większej dywersyfikacji źródeł finansowania swojej działalności i niezależnienia od środków unijnych, których strumień w miarę upływu czasu będzie malał.

Regionalne instytucje otoczenia biznesu powinny dopasowywać podaż swoich ofert do popytu ze strony przedsiębiorców, stale analizować swoją wiedzę na temat aktualnych i przyszłych potrzeb swoich klientów

(dotychczasowych i potencjalnych), co przyczyni się do większego dostosowania oferty ich usług do rosnących potrzeb klientów. Należy więc położyć silny nacisk na rozwój wyspecjalizowanych usług, które przyczynią się do wzmocnienia istniejących oraz rozwoju nowych sektorów przedsiębiorstw o wysokim potencjale innowacyjnym. Wskazana byłaby specjalizacja instytucji otoczenia biznesu i świadczenie w większym stopniu usług nakierowanych na wdrażanie innowacji przez przedsiębiorców. Konieczne są działania tych instytucji na rzecz kształtowania postaw otwartych, innowacyjnych i przedsiębiorczych.

Innowacyjne przedsiębiorstwa są wyznacznikiem nowoczesnej gospodarki: rozwijają intelektualnie kapitał ludzki, integrują środowiska naukowe wokół własnej działalności, aktywnie i efektywnie wykorzystują dostępny potencjał instytucji wsparcia. Rozwój innowacyjnych przedsiębiorstw jest głównym wyzwaniem dla regionu, co znalazło swój wyraz w aktualizowanej Regionalnej Strategii Innowacji dla województwa świętokrzyskiego.

Zakończenie

Instytucje otoczenia biznesu pełnią rolę służebną wobec przedsiębiorstw. Ich profesjonalne usługi mają przynieść firmom wartość dodaną, przyczyniając się do ich innowacyjnego rozwoju. Stąd głównym zadaniem instytucji otoczenia biznesu jest zwiększenie zdolności przedsiębiorstw do absorpcji innowacji. Ich oferta musi być atrakcyjna dla przedsiębiorstw, ukierunkowana na ich potrzeby. [Priorytety..., 2011, s. 28].

Współcześnie uważa się, że najlepszym sposobem podniesienia innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw małych i średnich jest ich współpraca w ramach klastrów i powiązań kooperacyjnych, a także współpraca z sektorem nauki. Współpraca między przedsiębiorstwami oraz współpraca przedsiębiorstw z instytucjami ze sfery otoczenia biznesu stanowi obecnie istotne źródło innowacyjności podmiotów gospodarczych. Niska innowacyjność i liczne bariery ograniczające aktywność innowacyjną przedsiębiorstw wiążą się z niewielką skłonnością firm do współpracy z krajowymi/regionalnymi instytucjami otoczenia biznesu i między sobą. Funkcjonujące w regionie instytucje wsparcia biznesu spełniają ważną rolę, gdyż prowadzą działalność aktywizującą gospodarczo regiony, przyciągają inwestorów zagranicznych oraz wspierają podmioty gospodarcze w ich innowacyjnym rozwoju.

Istotne znaczenie dla wzmocnienia innowacyjności i konkurencyjności regionu mają Regionalne Systemy Innowacji nawiązujące do tworzenia sieci powiązań w ramach określonego terytorium. Instytucje otoczenia biznesu, obok przedsiębiorstw, władz regionalnych i lokalnych, środowiska naukowego są ważnym elementem regionalnych systemów innowacji. Zdaniem A. Kuklińskiego „w wieku XXI region będzie musiał być regionalnym systemem innowacji – w przeciwnym przypadku nie będzie zasługiwał na miano regionu” [Kukliński, 1997, s. 288].

Instytucje otoczenia biznesu stanowią istotne ogniwo w procesie budowania zdolności innowacyjnych. Nie są jednak wolne od pewnych słabości. Należy zatem zwrócić większą uwagę na rozwój ich potencjału i wzmocnienie ich aktywności w działalności proinnowacyjnej, zwłaszcza poprzez rozszerzanie katalogu oferty usług oraz zwiększanie dostępności i jakości tych usług. Jednocześnie należy rozwijać ofertę instrumentów i produktów finansowych wspierających projekty innowacyjne w regionie oraz doprowadzać do ich skorelowania z inicjatywami podejmowanymi przez inne instytucje proinnowacyjne w województwie.

Literatura

1. Bąkowski A., Siemaszko A., Snarska-Świdorska M. (2007), *Jak zostać regionem wiedzy i innowacji*, TWIGGER, Warszawa.
2. Domański R., *Gospodarka przestrzenna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
3. *Innowacyjność 2010*, Raport przygotowany pod kierunkiem Anety Wilmańskiej, PARP, Warszawa 2010.
4. *Interaktywna mapa klastrów*, PARP, Warszawa 2010, <http://www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry/index>, dostęp dnia 06.01.2012.
5. Kukliński A. (1996), *Regionalne systemy innowacji (RSI) w Polsce*, w: *Regionalne i lokalne uwarunkowania i czynniki restrukturyzacji gospodarki Polski*, Friedrich Ebert Stiftung, Łódź.
6. Kukliński A. (1997), *Regionalne systemy innowacji (RSI) w Polsce. Doświadczenia i perspektywy* w: A. Kukliński, *Polityka przestrzeni europejskiej*, Oficyna Wydawnicza „Rewasz”, Warszawa.
7. Matusiak K.B. (2005), *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*, PARP, Warszawa.
8. Matusiak M. *Raport z analizy gospodarki województwa świętokrzyskiego na potrzeby aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego. Diagnoza*, PPNT Fundacja Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Poznań sierpień 2011.
9. Miedziński M., *Koordinacja procesów innowacji na przykładzie polskiego województwa*, w: A. Kukliński (2001), *Gospodarka oparta na wiedzy*, Komitet Badań Naukowych, Warszawa.
10. *Nauka i technika w Polsce w 2009 roku, Informacje i opracowania statystyczne* (2011), GUS, Warszawa.
11. Nowicka P., Dąbrowska A., Dziemianowicz W., Szmigiel-Rawska K., *Innowacyjne specjalizacje województwa świętokrzyskiego* (Raport cząstkowy do aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego), GEOPROFIT, Warszawa, grudzień 2010.
12. Piotrowska-Piątek A. (2009), *Perspektywy RSI Świętokrzyskie (I etap) - raport z badań*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce.

13. *Priorytety innowacyjnego rozwoju Regionalna Strategia Innowacji Województwa Świętokrzyskiego*, PPNT Fundacja Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Poznań sierpień 2011.
14. *Ranking 500 najbardziej innowacyjnych firm w Polsce*, Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, Warszawa 2011.
15. *Rocznik Statystyczny Województw 2010*, GUS, Warszawa 2010.
16. Sabat A., *Kompetencje instytucji otoczenia biznesu w kontekście uczestnictwa w budowaniu Świętokrzyskiego Systemu Innowacji (Badanie kompetencji IOB w ramach projektu „Perspektywy Regionalnej Strategii Innowacji Świętokrzyskie (III Etap)”),* Opracowanie wykonane na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2010.
17. Szultka S., Tamowicz P., Mackiewicz M. (2004), *Regionalne strategię i systemy innowacji. Najlepsze praktyki. Rekomendacje dla Polski*, IBnGR, Gdańsk.
18. Tekieli-Bisinska D. i inni (2009), *Potencjał instytucji otoczenia biznesu w województwie świętokrzyskim a proces tworzenia partnerstwa regionalnego. Raport z badań*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce.

Streszczenie

Instytucje otoczenia biznesu pełnią niezwykle ważną rolę w procesie rozwoju konkurencyjności i innowacyjności regionu. Świadczone przez nie usługi dla przedsiębiorców mogą w znaczący sposób przyczynić się do rozwoju firm, wprowadzania innowacji, zarządzania strategicznego, czy wreszcie zmian mentalności wśród kadry zarządzającej przedsiębiorstwami m. in. w kierunku kształtowania postaw otwartych, innowacyjnych i przedsiębiorczych. Profesjonalne usługi świadczone przez instytucje okołobiznesowe mają przynieść firmom wartość dodaną, przyczyniając się do ich innowacyjnego rozwoju. Stąd głównym zadaniem instytucji otoczenia biznesu jest zwiększenie zdolności przedsiębiorstw do absorpcji innowacji. W artykule dokonano charakterystyki świętokrzyskich instytucji otoczenia biznesu, oceny innowacyjności regionalnych przedsiębiorstw wraz z określeniem roli instytucji otoczenia biznesu w innowacyjnym rozwoju świętokrzyskich firm.

Słowa kluczowe

innowacyjność, regionalne systemy innowacji

Business Environment Institutions in the Świętokrzyskie Province as a Support to Innovation-Based Development of Enterprises (Summary)

A sufficient number of business environment institutions is a crucial factor for both competitiveness and innovation. A wide range of services supplied to entrepreneurs by business environment institutions can significantly contribute to the development of enterprises, innovation introduction, strategic management, or finally they can alter in the mentality of the executive staff. The paper aims to identify business environment institutions that operate in the province by means of stating their number, type, location and a range of their services targeted at innovation-based development of the region's enterprises. The qualitative analysis of the results of investigations into busi-

ness environment institutions made it possible to assess to what extent those institutions are supportive to innovation-based development of enterprises, thus to the enhancement of the innovation potential of the Świętokrzyskie Province.

Key words

innovation of region, regional systems of innovations